

EINDELIJK BEVRIJD

Tekst : Myriam Bastiaens, Koenraad Tinel, Simon Gronowski

Muziek : Myriam Bastiaens / lever en Eendracht

Regie : Myriam Bastiaens

EINDELIJK BEVRIJD

**PROJECT rond
10 jaar Prima Mater
80 jaar bevrijding**

2024

Organisatie : Hera1132 & Theater Playerwater

INHOUD

Inhoudsopgave

INHOUD	2
Personages :	3
Techniek :	4
Kleding :	4
Scene 1 : een gewone familie Gronowski	5
Scene 2: Muziek ten huize Tinel	7
Scene 3 : Het verzet	10
Scene 4 : Chaos ten huize Gronowski	12
Scene 5: Ik heb schoon botten gekregen.....	14
Scene 6 : Naar de Dossinkazerne.....	16
Scene 7 : In de Capitole	19
Scene 8 : Het plan van het verzet	20
Scene 9 : Mijn broer	22
Scene 10 : De verzetsactie in Boortmeerbeek.....	23
Scene 11 : De sprong	25
Scene 12 : Walter bij de Hitlerjugend.....	27
Scene 13 : In de patisserie	28
Scene 14 : Papa en Simon vinden mekaar terug	29
Scene 15: De landing in Normandië	30
Scène 16 : De gebroeders Livschitz	31
Scene 17 : Fulda.....	33
Scène 18 : Simon wordt opgevangen	35
Scene 19: Flieden.....	36
Scene 20: op de mansarde	38
Scene 21: Honger en kou.....	39
Scene 22: De bevrijding.....	43
Scene 23: De Russen komen.....	44
Scene 24: Simon wordt 23.....	46
Scene 25: De Amerikanen.....	47
Scene 26: Einde van het zwijgen	50
Scene 27:Einde	52

Personages :

Simon (E)	Erwin Meyskens
Vader Simon LEON	Walter Van der Borgh
Ita - zusje Simon	Anneke Stroeykens / Hannelore Willems
Chana - Moeder van Simon	Karen Vande Walle
Koenraad (C)	Chris De Bont
Vader Koenraad FRANS	Ben Willems
Moeder Koenraad MARGRIET	Nadine Bastiaens
Greta – Zus van Koenraad	
Walter – broer van Koenraad	Jan Peeters
Eric – broer van Koenraad	Pol Van de Perre
Dame	Ann Stroeykens
Youra	Jan Peeters
Choura	Walter Van der Borgh
Jean Franklemon (Pompelmoes)	Pol Van de Perre
Robert Maistriau	Walter Van der Borgh
Bewaker (Dossinkazerne)/Belleman	Jan Peeters
Mendelis/ Weiss	Patrick Verheijen
Herbert	Ben Willems
Hena	Els De Pauw
Rachel/Bakkerin	Agnes Vergaelen
Betty Galinsky/Hinda	Karolien Vandijck
Vrouw aan de bus	Agnes
Rus/Pater/Rijkswachter/Gestapo	Pol Van de Perre
Vrouwen	Alle vrouwen
Choreo	Kristel Ceuppens

Hannelore Willems : Karin (H)

Louis Senft : SIMON (L) speelt dubbelrol voor Simon bij de liedjes en andere kinderen

Emiel Willems : KOENRAAD (E) speelt dubbelrol voor Koenraad voor piano en andere kinderen

Kinderen apart als er verteld wordt over de kinderen.

Techniek :

Myriam Bastiaens

Luc Van Riet

Kleding :

Iedereen volledig in het zwart. Met kleine accessoires zal de desbetreffende rol worden aangeduid.

Scene 1 : een gewone familie Gronowski

Familie Gronowski in de winkel

Geluid van grommende motoren van vliegtuigen

SIMON (L) Papa, er vliegen zoveel vliegtuigen?

LEON (W) Dat zijn de Duitse soldaten van Hitler. Ze vliegen boven Brussel. Ze hebben Oostenrijk en Polen al veroverd.

SIMON (E) *(Face publiek)* Oostenrijk en Polen is ver. In Polen is mijn papa geboren. Mijn mama niet. Die komt van Lithauwen. Dat is nog verder dan Polen. De Duitse soldaten komen dikwijls in de winkel van mijn ouders. Bij Sally, zo heet onze winkel. De S van Simon, ikke dus. Mijn mama heet Chana, maar iedereen zegt Anja. Dus de A van Ania. De L van Leon, mijne papa en de I van Ita, mijn zus. Een winkel met sjacoskes voor de madammen en boekentassen voor de meneren en de kinderen. De soldaten die in onze winkel komen zijn heel vriendelijk.

LEON (W) Morgen ga ik ons inschrijven in het register. De namen van alle Joden worden opgeschreven voor de Duitsers. Ze zeggen dat we dat beter doen, zo kunnen ze ons helpen.

SIMON (L) *(Face publiek)* Maar dat is niet om te helpen. We moeten een gele ster op onze kleren naaien. Ik mag niet meer naar de scouts, dat vind ik wel heel spijtig, want daar heb ik wel heel veel vriendjes. En we moeten naar een andere school, waar alleen Joodse kinderen gaan. Maar we maken toch veel plezier. Ik heb daar ook veel vrienden.

We moeten van de Duitse soldaten een papier op onze winkel plakken en niet veel later moeten wij onze radio aan de Duitsers geven. Nu kunnen mama en papa niet meer naar het nieuws luisteren.

En dan.... Moet plots onze winkel ook toe.

LEON (W) *(Terwijl Duitsers de winkel sluiten met affiches:)* We hadden ons beter bij de bundisten aangesloten, die verdedigen zich wat beter.

CHANA (K) Iedereen moet zich kalm houden, vooral niet opvallen, niets opvallends ondernemen, of we worden naar Breendonk gestuurd.

SIMON (L) Bundisten, wat is da?

LEON (W) Amai venteke, dat is moeilijk om uit te leggen. Om het kort uit te leggen is dat een Joodse arbeidersbond. Meer moet ge daar ook nie van weten. Hoe minder ge weet, hoe beter.

CHANA (K) Ja Simkele, en daarbij, daar is het nu te laat voor. Spijt komt altijd te laat. Hop, komaan gij, uw bed in.

(Tegen Leon) De scouts hebben ons verwittigd dat het hier niet meer veilig is in Etterbeek. We moeten stilaan een plaats zoeken waar we kunnen onderduiken.

Scene 2: Muziek ten huize Tinel

Muziek : fanfare start met madame Butterfly

(Koenraad – 6j. peutert in zijn neus en staat aan tafel te schilderen in een typisch herenhuis te Gent. Hij is samen met moeder en jongere Greta. Moeder zit ook aan de tafel en is bezig met een opera te kopiëren)

Fanfare speelt een korte intro van Madame Butterfly...

MARGRIET (N) *(Bezig met opera te kopiëren met de hand en neuriet mee met de muziek, zingt een stukje mee, kijkt op en zegt tegen Koenraad)* Koenraad, tijd om te gaan slapen, als ge uwe pyama aanhebt, zal ik nog één verhaaltje vertellen over de grote oorlog.

KOENRAAD (C) *(Koenraad (E) laat zijn tekening zien aan het publiek)* Mijn mama is een schoon madame. Ze heeft een schoon wit velleke. Ze zingt veel en speelt, zoals ik, op de piano. Muziek zit bij ons een beetje in de familie. Mijne nonkel Edgard is al heeeeeeeel bekend. *(tekent op een nieuw blad)*

MARGRIET (N) Dat ge op tijd in uw bed ligt, want ik heb aan Betty gevraagd of ze u geen pianoles wilt geven. Das een vriendin van mij en ze heeft gezegd dat ze dat heel graag wilt doen. Dat ge talent hebt. Dus morgen komt ze. Wie zijt ge nu weer aan 't schilderen.

KOENRAAD (E) Ah Betty hé mama. *(face publiek, laat tekening zien)*

KOENRAAD(C) Betty Galinsky, een lieve madame. Ze was geboren in Kiev, in een Joodse familie. Zij was na 1920 naar België gevlucht en mijn mama en zij hadden mekaar leren kennen aan het conservatorium in Gent. Ze was wel streng.

BETTY (K) Komaan Koenraad laat een keer uw toonladders horen. *(legt geldstuk op de handen van Koentje)* En denk eraan kleine schat, die mogen er niet afvallen hé.
(Maar onderweg valt het muntstuk eraf)
Nog ne keer hé vriend.

KOENRAAD (C) Ziedet dat ze streng was? Ma kom, ik vond da wel plezant, want wanneer ze er niet afgleden, mocht ik ze houden hahaha. Als ik goed oefen, mag ik mijn eerste piano-examen doen achtereen.

MARGRIET (N) Schoon zenne. Had ik niks gezegd van pyjama aandoen ofzo?

KOENRAAD (E) Ja, doe ik direct *(loopt af voor pyjama, en komt terug opgelopen terwijl hij zich omkleedt)* Ja ik ben er al.

MARGRIET (N) *(mama ruimt ondertussen de tafel af)* Papa heeft, toen jij nog niet geboren was, meegevochten aan de Ijzer in het Belgische leger. Hij was een held in de oorlog van 14-18. Hij is patrouilleur geweest en heeft lang in de Dodengang gezeten.

KOENRAAD (E) Oei, is dat niet griezelig, nen Dodengang?

MARGRIET (N) Dat zijn loopgraven, maateke, gangen in de grond gegraven zodat de soldaten daarin konden lopen en schuilen en elke dag kwamen ze zes meter dichterbij de vijand.
Jaja, papa was heel moedig en heeft veel medailles gekregen.

KOENRAAD (E) *(Laat tekening zien van papa aan het publiek)*

KOENRAAD (C) Mijn papa was een knappe man. Een eerlijke en een supergoeie papa. Mager, met krollekeshaar. Hij was al heel lang geboren. In 1895. Oud hé? Hij maakt beeldekens, voor in de kerken. Kruisen en onze-lieve-vrouwkes. Mama schrijft veel brieven naar van alle mensen om naar de beelden van papa te komen zien, zodat hij over heel de wereld bekend wordt in België.

Papa leest ook veel, veel gedichten van Ferdinand Vercnocke en Wies Moens, zegt hij, en hij vindt ze mooi, zegt hij. Ik vind ze niet zo schoon.

FRANS (B) *(het gedicht van Ferdinand Vercnocke, declamerend)*

Mijn volk wordt groot, ik zal zijn roem beleven.

Ik zie de vanen op de torens staan.

Mijn volk wordt groot, 't staat in mijn hart geschreven.

Ik zie de toekomst aan de kimmen staan.

Mijn volk, uw lijden heeft mijn hart bewogen,

Ik zie uw luister in uw leed vergaan.

Doch gij blijft immer roemvol in mijn ogen,

Gij zijt mijn moeder en mijn naam.

Gij werdt verraden door wie eens U minden.

Nu slaan uw kinderen aan elkaar de hand;

Toch zal de broeder weer den broeder vinden,

In 't volk verenigd, stand bij stand.

Gij blijft geen dienaar, gij een volk van heren,

Gij kind van edel Dietsche voorgeslacht.

Uw tijd is nakend, volk, gij zult regeren,

Uw zonen grijpen naar de macht.

KOENRAAD (C) Hoort ge't? Ik verstaan er niks van. Papa luistert ook dikwijls naar de radio, naar zender Brussel waar het altijd gaat over cobbolaboratie ofzo. Ook als hij verhalen vertelt aan mijn broers, begrijp ik er niks van en ga ik maar verder tekenen. Het allerplezantste vind ik de zondag, dan gaan we met heel de familie wandelen, langs de Leie zo helemaal tot Sint Martems Latem, ver hé?

FRANS (B) *(hangt fotos op van Joris Van Severen, tegen moeder)* Margrietje, Is Van Severen hier geweest vandaag?

MARGRIET (N) Ah ja natuurlijk, je suis la femma de sa vie, heeft hij nog maar eens gezegd. Hahaha.

FRANS (B) Pas maar goed op, want de Joris staat bekend een versierderke te zijn zenne. Ik ga nog wat verder kappen aan mijn Hitler-koppen voor de tentoonstelling van Vlaamse kunstenaars in Duitsland.

KOENRAAD (C) Mijne papa had overal fotos van Van Severen opgehangen. En kruisbeeldekes met palmtakken. Ze zeggen dat mijne papa een foute Vlaming is, maar ik geloof da niet. Hij spreekt heeeel goed Vlaams en hij is lid van een Vlaamse Beweging. Ik kan hem heeeel goe verstaan, dus zo fout zal da wel ni geweest zijn hé. *(Pol komt op in vol ornaat in uniform, midden scène)* Ik heb ne groten broer Eric. Is al 17 jaar en die heeft zich aangemeld bij de Waffen-SS in Duitsland, om daarna naar Rusland te gaan, die heeft nen echte bokskop. *(Jan komt op in vol ornaat in uniform, midden scène)* En mijn andere broer Walter, is al 15 jaar en gaat in Breendonk werken, om mensen bijeen te zoeken om daar te wonen denk ik. *(Licht op Jan en Pol fadeout, af, maken zich snel klaar voor volgende scene)* Ze mogen altijd kei-schone uniformen aandoen. Ik wil later misschien ook wel zo'n schoon uniform hebben met van die speciale botten, met van die nagels in. Ik wil ook zo'n botten, ik vind da schoon, maar ik moet altijd met mijn klein zuske Greta die 3 jaar is, bij mijn mama blijven.

MARGRIET (N) Ge zijt weer aan 't fantaseren over vanalles en nog wa hé manneke. Tijd om te gaan slapen, maar eerst nog een rozenkranske bidden hé. Gaat uw zuske halen, ik steek ondertussen een kaarske aan. *(wanneer kaarsje aan is, fadeout, Mama, Greta en Koenraad bidden hardop een rozenkransje tijdens fade out)*

Scene 3 : Het verzet

Muziek brabantonne door lever en Eendracht (*eventueel zingen de mannen mee*)

background muziek

(we zien Youra Livchitz een tafel opbrengen, prikbord met allerlei pamfletten over het Comité de Defense des Juifs en een foto van Krishnamurti, wordt opgereden door zijn broer Choura - wordt commandant Jean genoemd-)

YOURA (J) Ik ben gisteren Robert Maistriau tegengekomen. Hij zei tegen mij: “Seg, die Duitsers zijn niet ongenaakbaar hé, wanneer doen wij eens iets?”

CHOURA (W) En?

YOURA (J) Hij heeft gelijk. Wij moeten ook iets ondernemen. Niet?

CHOURA (W) Ja. Hebt ge al een plan?

YOURA (J) Nee, maar da komt vanzelf hé. Seffes vragen aan de pompelmoes

YOURA (J) Gaat ne keer kijken of hij al in aantocht is, dan kunt ge hem binnenlaten. Voorzichtig hé.

(Choura af en komt op met de pompelmoes – Jean Franklemont)

YOURA (J) Hiere se, de pompelmoes is hier ook geraakt, hoe is’t Jeanke?

POMPELMOES (P) Goed, goed, ze hebben mij ni gezien swenst da’k naar hier kwam, ‘k ben heel voorzichtig geweest. Ik heb gehoord dat er 61 mensen van konvooi 19 van den trein zijn kunnen springen. Wat denkt ge? Doen wij dat ook? Misschien kunnen we nog wa Joodse partizanen redden. Dat is voor deze mensen de allerlaatste kans hé.

YOURA (J) *(tegen zijn broer)* Ziet ge wel dat dat plan er vanzelf komt?

CHOURA (W) We moeten ons wel goed voorbereiden dan.

POMPELMOES (P) Ja, door die ontsnapping gebruiken ze nu veewagons voor de transporten gebruiken, die met dikke kettingen en prikkeldraad afgesloten zijn. Zelfs de vensters zijn nu dichtgetimmerd.

YOURA (J) Daar vinden we wel iets op. Misschien kan er wel wat gerief in die wagons binnengesmokkeld worden, zodat ze van binnenuit de deuren kunnen opendoen. Ik hoor eens rond.

POMPELMOES (P) Ik heb ook gehoord dat ze nu in de voorste en achterste wagon schutspolizei gaan zetten en ik spreek geen letter Duits.

YOURA (J) Het enigste dat we moeten doen is zoveel mogelijk wagonnen openkrijgen en aan die mensen “Friehe sie, Friehe sie!” zeggen. Voila, ge kent al 2 woorden duits, voor die mensen de belangrijkste woorden die ge kunt zeggen.

Komaan seg, we zoeken wat vrijwilligers en bevrijden zoveel mensen als we kunnen.

Misschien wil Robert Maistriau wel meedoen. Die heeft nog met mij gestudeerd aan 't gymnasium in Ukkel. Die zal daar zeker mee in gaan.

POMPELMOES (P) We hebben ook wapens nodig, denkte ni? Hoort ne keer rond wie er eventueel een wapen kan leveren.

YOURA (J) Misschien kan Robert Leclercq daar aangeraken. Ik vraag hem het morgen en regel wel iets.

POMPELMOES (P) Zijt maar voorzichtig.

YOURA (J) Broekschijterke! Goed, we spreken volgende week hier terug af, zelfde uur, en zoeken ondertussen vrijwilligers. Ik maak een concreet plan, Oké?

POMPELMOES (P) Ja een concreet plan, ik mag er niet aan denken wat er allemaal mis kan gaan. We moeten overal rekening mee houden. Goed, volgende week?

YOURA (J) Ja volgende week is goed.

Scene 4 : Chaos ten huize Gronowski

17 maart 1943

Muziek : Praeludium Pastorale – Felix Mendelssohn

<https://bronsheimmusic.com/media/uploads/geluidsfragment/Tales%20from%20the%20Fens%20-%202015%20-%20Praeludium%20Pastorale.mp3>

(beeld straatbordje Terkamerenstraat 326, black + licht komt op, 17 maart 1943. Leon ligt in het ziekenhuis. Ita zit over Simon, Ma rechts van Simon. Op tafel staat een pot warme koffie)

ITA (A) *(Maakt toast met jam voor Simon)* Hier Simkele, gij moest een toostje met confituur hebben hé.

SIMON (L) *(begint het smakelijk op te eten)* Mmmm... lekker Ita. Waar is papa?

CHANA (K) Die ligt in het ziekenhuis.

SIMON (L) Waarom?

CHANA (K) Hij moet een beetje sterker worden, want hij is een beetje ziek aan zijn longen. *(De bel gaat)* Vlug Ita, kruip onder de tafel. *(maar ze heeft de tijd niet om zich te verstoppen, we horen voetstappen op de trap, 2 gestapo-mannen openen de deur)*

GESTAPO (P) Gestapo, papieren! Papieren zeg ik! *(moeder staat op, lijkt bleek. Ze neemt haar identiteitskaart en houdt ze omhoog. Bekijkt de identiteitskaart en zegt tevreden).*

GESTAPO2(PV) Ja, papieren!

GESTAPO (P) Ja, dit is de familie Gronowski, dat klopt.
Goed. Neem jullie spullen. Jullie vertrekken.

GESTAPO2(PV) Ja, inpakken en wegwezen!

CHANA (K) Waar naartoe?

GESTAPO (P) Jullie gaan naar de Dossin Kazerne in Mechelen.

GESTAPO2(PV) Mechelen, ja

SIMON (E) *(Face publiek)* Die woorden “de Dossin Kazerne in Mechelen” had voor ons een trieste bijklank. We hadden mensen er al over horen praten.

GESTAPO (P) En uw echtgenoot?

CHANA (K) Die is dood.

SIMON (E) *(Face publiek)*, Hij heeft niet verder aangedrongen.

CHANA (K) *(Terwijl ze naar Simon wijst)* De kleine ook?

GESTAPO (P) Ja, de kleine ook.

GESTAPO2(PV) Dienen ook.

(Simon en Ita staan voor het raam en pakken hun koffers in)

ITA (H) Kijk eens Simkele, de zon.

SIMON (E) *(draait zich face publiek)* We deden wat ze vroegen. Ik heb mijn uniform van de scouts ingepakt. Daardoor werd ik wat kalmer. Ik voelde mij beschermd door dat uniform.

GESTAPO (P) Zo is het wel genoeg. Kom we gaan. *(Terwijl Chana, Simon en Ita de Gestapo naar beneden volgt, fadeout naar Black)*

GESTAPO2(PV) Ja, komaan, klaar!

SIMON (E) *(face publiek)* Ze hebben ons in de auto gezet en zijn naar het Gestapo kantoor in de lousalaan in Brussel gereden, waar we onze identiteitspapieren moesten afgeven en waar ze ons in een kelder gestoken hebben.

Scene 5: Ik heb schoon botten gekregen

(Familie Tinel aan 't tafel)

KOENRAAD (C) Mijn papa zegt dat de Duitsers binnengevallen zijn in ons land. Die moet hele goeie oren hebben, want ik heb dat binnenvallen niet gehoord. Hij is in ieder geval heel blij. Hij zegt dat mijne neef Oscar in onze kelder komt wonen.

FRANS (B) Margriet, maakt een plaatske in onze kelder vrij. Oscar komt hier onderduiken. Hij wordt gezien als des(s)erteur, we moeten hem opvangen.

KOENRAAD (C) Van dat dessert heb ik ni veel gezien. Hij mocht niet uit de kelder komen. Hij zal dat dessert zelf opgegeten hebben denk ik.
Er komen veel ziekenwagens in onze straat. Schuins over onze deur is het militair hospitaal. Veel soldaten zijn gekwetst. Er is geen plaats meer in het ziekenhuis om ze allemaal te leggen. Zo veel zijn het er.

MARGRIET (N) Frans, willen we onze inrijpoort opendoen? Dan kunnen ze daar ook nog wat gekwetsten leggen.

FRANS (B) Is dat niet gevaarlijk voor onze ... keldergast?

MARGRIET (N) Koenraad, ga tegen Oscar zeggen dat hij heel stillekes moet zijn en niet buiten mag. Er zijn te veel Belgische soldaten in de buurt van ons huis.

KOENRAAD (C) Ik ben naar de kelder gegaan en heb tegen Oscar gezegd dat hij stil moest zijn omdat er veel soldaten waren. Ik heb dan nog altijd geen stukje dessert gekregen dus ben ik maar terug naar boven gegaan om naar de gekwetste soldaten in onze oprijlaan te gaan kijken.

(Er komt een soldaat naar hem toe en geeft hem een klein donker broodje)

KOENRAAD (L) Oh, dank u wel.

KOENRAAD (C) Mama, Greta en ik hebben het broodje opgegeten. Het was lekker.

Muziek en beelden marcherende Duitse troepen.

Muziek :

weit ist der weg zurück ins heimatland

[partituur](#)

[muziek](#)

[ondertiteling](#)

Voor het scherm komt het mannenkoor meemarcheren en zingt eerste strofe

(Dan licht op de tafel bij de familie Tinel, zingen schertsend)

Die Wolken zieh'n dahin, daher,
sie zieh'n wohl über's Meer,
der Mensch lebt nur einmal
und dann nicht mehr.
Die Wolken zieh'n dahin, daher,
sie zieh'n wohl über's Meer,
der Mensch lebt nur einmal,
und dann nicht mehr.

(Familie Tinel lacht en is gelukkig, licht op de tafel dimt weer en wordt overgenomen door het Duitse leger en marcherende soldaten)

De rest van het lied wordt gezongen

(Beelden van toespraken en parademarsen, na de marcherende soldaten, licht komt terug op familie Tinel, die ondertussen op een rij gaan zitten zijn in de bioscoop.)

Scene 6 : Naar de Dossinkazerne

(Achtergrondmuziek : entartete musik - Gideon Klein - Fantasie - 1942 - geschreven in Theresienstadt en gestorven aldaar)

ITA (A) Kijk Simkele, de zon. Het is 17 maart 1943 Simkele, zie ne keer wat een schone dag het is.

SIMON (L) Plezant zo hé Ita, samen naar de zon kijken.

ITA (A) Ja, lekker hé. Maar ze schijnt niet voor ons.

SIMON (E) Het zonnetje scheen en wij zaten daar. Achterin een auto, mama, Ita en ik. We werden naar het hoofdkwartier van de Gestapo in Brussel gebracht. Daar moesten we onze identiteitspapieren afgeven en werden we in een kelder opgesloten. Het was daar verschrikkelijk. En veel lawaai.

(Achter de scene horen we panisch rumoer, geschreeuw van een gemartelde man,...)

ITA (A) Kijk Simkele, op de muren.

SIMON (L) Allemaal namen van mensen.

SIMON (E) Van mensen die daar voor ons waren gepasseerd.

(We zien een camion met bache, waarin mensen worden geladen)

De volgende dag werden we samen met een aantal anderen in een vrachtwagen geladen. Door de kleine gaatjes in de bache van de camion, zag ik mensen wandelen in de lentezon. Ik dacht nog: als de mensen zouden weten wat hier allemaal gebeurt, zal dat hier niet blijven duren. Wij gaan hier niet moeten blijven. Maar spijtig genoeg is het wel blijven duren bleven we maar rijden en een tijdje later kwamen we aan in de Dossin Kazerne. *(We zien links de Receptie = Aufnahme)*

BEWAKER (J) Naar links, naar de Aufnahme!

(1 minuut lang :Kinderen, vrouwen en mannen worden gesplitst, vrouwen schreeuwen voor hun kinderen, kinderen schreeuwen naar hun ouders, bewakers zetten de mannen en kinderen in rijen voor enkele vrouwen die de mensen in de rijen inschrijven, de vrouwen worden naar een andere plaats gebracht, waar ze zich moeten uitkleden en waar bewakers ze oneervol fouilleren, gelach)

SIMON (E) Het leek wel het einde van de wereld. Ik was zo bang, want mama en Ita werden naar een andere plaats gebracht. Ik zag dingen die een kind niet moeten zien.

BEWAKER (J) Aufnahme, dahin!

SIMON (E) Er werd geduwd en geslagen, alleen om de orde te bewaren. *(Pauze. Kinderen spelen tikkertje, ouders hangen rond, met hun schamele bezittingen)*

BEWAKER (J) Naar links, naar de Aufnahme!, links zeg ik, schweinehund! (af)

SIMON (E) Er zijn hier veel kinderen. We spelen op de binnenplaats. Ik praat soms met hen. Ze zeggen dat de Duitsers veel kinderen willen pakken omdat wij de toekomst van een volk zijn. We zullen misschien dood moeten. We slapen in grote zalen met 100 mensen in één zaal. Meneren, mevrouwen en kinderen door elkaar. Een maandje later, op 18 april 1943 komt er een nazi-meneer onze zaal binnen.

NAZI (W) Ziezo, inpakken, de trein is er, jullie vertrekken morgen.

FIGURANTEN (door elkaar) Waar gaan we naartoe?

NAZI (W) Jullie gaan werken!

FIGURANTEN Maar waar dan?

NAZI (W) Jullie moeten zich geen zorgen maken.

(Black, licht terug aan, muziek, we zien Simon die afscheid neemt van zijn zus en naar een veewagen gebracht wordt.)

CHANA (K) (Tranen) Kom Simkele

SIMON (L) Wat is er mama? Waarom huil je?

CHANA (K) We gaan op reis, morgen. Kom, we gaan slapen.

SIMON (L) We gaan op reis, zegt mama, verder wil ze niet zeggen waarom ze zo verdrietig is. (af)

CHANA (K) (Schrijft een brief aan haar echtgenoot)

Mon chère Leon,

Je pars, plein d'espoir. Je pars avec notre Simon. Tu ne dois pas t'en faire. Je vais le protégé comme la prunelle de mes yeux.

SIMON (E) Als ik wakker word, zie ik rijen en rijen mensen in een trein stappen. 1600 mensen gaan mee op reis, Ita niet, ze gaat niet mee. Van 's morgens vroeg tot drie uur 's middags stappen er rijen mensen op de trein. (We zien steeds 2 bewakers met geweren de rijen handhaven)

(We zien rijen mensen instappen in de trein, af en toe wuift Simon naar iemand, na iedere rij horen we een schuifdeur met hard metalen geluid toeslaan.)

NAZI (J) 1200-1250

CHANA (K) Dat zijn wij Simkele, het is onze beurt.

SIMON (E) (Mama neemt Simon bij de hand en gaat rustig in de rij staan, aan de andere kant zien we Ita aan het raam staan, omhelst door een vriendin, de personages spelen de rollen VOOR dat de tekst komt!!). Ik had nummer 1234. Terwijl we in de rij stonden, zag ik mijn zus aan het raam. Ze weende. Ze zag haar mama en broertje vertrekken naar het onbekende. Ik heb nog gezwaaid, om haar te zeggen : "maak je geen zorgen, we zien mekaar snel terug... tot ziens". (Stilte)

SIMON (L) Het is een rare trein. Mama, er zijn geen ramen en ook geen stoelen om op te zitten.

SIMON (E) Alleen wat stro op de grond. *(We horen de deur van de wagon dicht gaan)* Het is de laatste keer in mijn leven dat ik mijn zusje zie, nooit heb ik haar nog gezien. *(Pauze, ondertussen is het donker geworden met 1 spot op Simon en mama)* Hierbinnen is het erg donker. Het enige licht van buiten komt door twee kleine openingen. Ik begrijp niet wat er gebeurt. We zijn met 50 mensen in de wagon. Ik kruip dicht bij mama. Pas om 10 u 's avonds als het al donker is, vertrekken we. Dan val ik in slaap in de armen van mijn moeder. Een beetje later voel ik dat de trein stopt. Ik hoor mensen rennen. Het is de Waffen-SS-escorte van de trein. Ik hoor schoten en geschreeuw in het Duits. Maar ik zie niets en de trein vertrekt weer. *(Mannen schreeuwen, halt, geweerschoten)*

(black)

Scene 7 : In de Capitole

KOENRAAD (E) *(Koenraad zit rug publiek, draait zich op zijn stoel om en praat tegen het publiek, licht alleen op Koenraad)* Ik heb aan mijne papa gezegd dat ik ook zo'n botten wil, met nagels onder, die lawaai maken als ge ermee stapt.

KOENRAAD (C) Papa heeft er mij gegeven. Ik heb ne casserole op mijne kop gezet als helm en heb nen houten stok gepakt, dat is mijn geweer en dan bennek met mijn nieuwe botten naar beneden gegaan. Maar 'k ben van de trap gegleden en mijn hoofd moest genaaid worden in het hospitaal. Daarna was het gedaan met die Duitse namaakbotten.

(Licht gaat op en we zien binnen in cinema capitole, beetje mist in de cinemazaal van de sigaretten, overgang van toespraken en parademarsen, we zien de figuranten in Cinema Captole zitten allemaal rug publiek naar het grote scherm gericht en horen propaganda, film blijft doorspelen, geluid fade-out)

KOENRAAD (C) Papa heeft ons meegenomen naar Cinema Capitole. We kijken dan op het grote scherm naar toespraken van Hitler, parademarsen met trommels en muziekkapellen. Ik vind dat geweldig.

*(We zien een stukje propagandafilm en zien parademarsen)
(Iever en Eendracht speelt ondertussen een mars)*

(licht alleen op Koenraad, de figuranten verdwijnen) Wat ik niet zo tof vind is dat Betty niet meer komt. Mijne papa denkt dat ze terug naar haar land is, naar Polen, om in de zoutmijnen te gaan werken, maar dat hij het niet juist weet. Nu komt er altijd ne meneer om mij pianoles te geven. Hij heeft ook een uniform aan, met een hakenkruis op zijnen arm. Ik heb hem ni zo graag. Ik moet geen centen meer op mijn handen leggen om de toonladders te oefenen.

KOENRAAD (E) *(wacht tot hij weg is)* ik ga rap terug tekenen, dat doe ik veel liever!

Scene 8 : Het plan van het verzet

(Licht op het verzet, muziek:???)

(Youra, de Pompelmoes, Robert Maistriau zitten opnieuw in de werkplaats van werkplaats van Marcel Hastir, Handelsstraat 51 in Brussel)

ROBERT (W) Hé mannen, Ik heb gehoord dat er een Joodse vrouw van het 19de konvooi is kunnen springen en ontsnapt is.

POMPELMOES (P)*(tegen youra)* Kwam uw broer niet?

YOURA (J) Zal moeilijk gaan, die is voorlopig uitgeteld, want die heeft 2 kogels in zijn rechterbeen gekregen bij een aanslag op een Duits officier.

POMPELMOES (P) En Richard Altenhoff, die ging toch ook meedoen?

YOURA (J) Die heeft mij een pistool gegeven met zeven patronen en gezegd : “Bon Courage”, die gaat op het laatste nipperke ook niet mee.

ROBERT (W) Ik vul zijn plaats wel in. Ok, morgen, 19 april, vertrekt het 20ste konvooi. Daar slaan wij onze slag. Wat hebt gij al bijeen gekregen?

YOURA (J) Dat pistool van Richard, Jean, gij gaat een stormlamp halen. Die zetten we, bedekt met rood papier, of een rode vod op het spoor. Voor de machinist is dat het teken om te stoppen. Hij is op de hoogte gebracht dat er vluchtpogingen zullen ondernomen worden. We doen zoveel mogelijk wagons open, en sporen de mensen aan om van de trein te springen. Wie zorgt er voor rood papier of een rode vod?

ROBERT (W) In de laatste wagon zitten ook een paar van onze strijdmakkers op die trein, die wat tangen en gereedschap gaan proberen mee te smokkelen en van binnenuit ook zullen proberen om de deur open te krijgen.

POMPELMOES (P) Ik kijk wel in de naaikist van mijn moeder of ik wat rode stof kan vinden. Ik haal in den ijzerwinkel wel wat tangen. We geven iedereen die springt 50 frank om efkes voort te kunnen.

ROBERT (W) Ik zie ook wat ik kan meepakken, beter te veel dan te weinig hé. We gaan met de fiets hé, dat valt nie op en da's rap weggemoffeld. Dan geraken we ook dicht bij 't spoor. Youra, gij rijdt een beetje verder dan en zet die rode lamp op het spoor. Ik loop met een kniptang naar de laatste wagon en probeer die open te krijgen. Youra pakt uw kaart, we stippelen de weg uit.

YOURA (J) *(bekijken samen de kaart)* Laat ons vertrekken vanaf Meiserplein. Dan pakken we de de Leopold III-laan en gaan zo naar de Haachtsesteenweg.

POMPELMOES (P) Hier, Boortmeerbeek, daar kunnen we in de boskes wachten op de trein.

YOURA (J) Wat er ook gebeurt of als we mekaar kwijtraken, we proberen terug in Brussel te geraken en spreken overmorgen af in de patisserie, OK?

ROBERT (W) OK. Morgen 19:00u, Meiserplein?

YOURA (J) OK, 7u.

POMPELMOES (P) 7u. (*black*)

Scene 9 : Mijn broer

KOENRAAD (C) *(ondertussen in bed)* Walter, mijn broer slaapt samen met mij in één bed. Hij komt altijd in den donkere naar huis. Soms kan ik niet slapen, ik heb schrik dat ze hem iets gaan aandoen, in zijn zwarte kleren . Hij heeft wel een dolk en een revolver bij, maar ik heb toch schrik dat ze hem gaan pijn gaan doen of zelfs vermoorden.
Hij vertelt ook van die gruwelijke verhalen, over executies in Breendonk, over wat ze met de gevangenen soms allemaal doen, en dan droom ik daarover, nachtmerries...

WEISS (PV) *(Een man wordt met handen achter zijn rug samengebonden, hoger aan een haak gehangen, en op zijn rug geslagen met een stok)* Nu gade kalm zijn hé, ik maak u kapot en ik smijt u in 't water gij ze godverdommese shweinehund! Kom hier da'k u pak godverdemnese ...!
(Andere scene met vrouwtje die een zak over haar hoofd krijgt en afgebluft wordt en wordt geslagen, licht op Walter, die in het licht stapt)

WALTER (J) Seg, hebde gij zelf geen moeder misschien? *(Walter stapt uit de groep nazi's en gaat naar een tafeltje. Daar schrijft hij een brief naar zijn moeder)*
(Muziek : Ring des Nibelungen – Wagner – bij uitfaden neemt Margriet over – licht op Walter fadeout – Licht op margriet Fadein)

MARGRIET (N) Liefste mama,
Vandaag voel ik me niet goed. Ik heb slecht geslapen. Hoe ze de mensen hier behandelen, is soms verschrikkelijk. Ik lig er 's nachts wakker van. Ik denk dat ik hier niet op de goede plaats zit. Ik kan het niet meer aan.
Ik heb gehoord van een programma bij de HitlerJugend. Ze nemen soms taken van het leger over, maar dat gaat dan alleen maar over afweergeschut, om bij te lichten of te helpen om het geschut te laden. Ze nemen alsmaar jongere en jongere mannen aan. Ik denk dat ik me daar ga aanmelden, daar ga ik me beter voelen.
We zien mekaar snel.
Kus, Walter.

Scene 10 : De verzetsactie in Boortmeerbeek

(We zien de drie mannen fietsen, er wordt niets gezegd, muziek:)

YOURA (J) *(terwijl ze naast de trein fietsen, herkent hij iemand in de eerste wagon van de Sicherheitspolitzei)* Robert, gij zult de lamp op het spoor moeten zetten. Ik heb juist iemand in de eerste wagon, achter de kolenwagon herkend van de Sicherheitspolitzei. Als hij me ziet, gaan ze zeker en vast stoppen en ons achterna zitten.

ROBERT (W) *(neemt de lamp en fietst door terwijl de twee anderen hun fiets in de bosjes gooien, zet de lamp op de sporen. Wanneer de trein stopt neemt hij ze van het spoor en loopt dan ter hoogte van wagon 16 of 17 . Daar opent hij met kniptang de deur.)* Verdorie, ik geraak bijlange niet tot die laatste wagon, het zal deze worden. Da's ni handig met die lamp in mijn één hand en die tang in de andere. Ik had ze beter laten staan.
(krijgt de wagon open en begint te roepen, enkele vrouwen beginnen te gillen)
"Friehe Sie, Friehe Sie"

(we zien eerst dat Robert een man geld geeft en dan zien we de man – Mendelis Goldsteinas – springen. Dan zien we vier vrouwen – Hena Wassing, Hinda Goldsteinas, Braune Goldwasser en Isabella Weinreb die zwanger is en niet durft springen, maar uit de trein geduwd wordt, we horen geweerschoten, sommige mensen in de trein roepen: ga er niet uit!

MENDELIS (PV) Hena, kom naar buiten, spring !

HENA (E) Ik ben bang, ik durf niet.

MENDELIS (PV) Spring! (duikt weg in de berm) Blijf niet samen en verspreid jullie !

HINDA (Karo) *(Hinda Goldsteinas)* Wat moeten we doen?

ROBERT (W) die kant is naar Leuven en die kant is naar Brussel, zoek het zelf uit!

BRAUNE(Ann) Zeg mij uw naam zodat ik u ooit kan vergoeden

ROBERT (W) Hier vijftig frank, red u!
(de kogels vliegen hen om de oren, de springers gaan op de grond liggen. Dan volgt opnieuw een man – Herbert Lindner- Robert geeft hem geld)
Hier verdeel dat onder de mensen die gesprongen zijn. *(Deze 5 blijven bij elkaar, de volgende springers zijn verspreid.)*

MENDELIS (PV) Komaan, we blijven samen. Blijf liggen.

(uiteindelijk moet Robert zijn poging staken, na 17 springers en redt hij zichzelf, de geweerschoten sterven uit, de trein vertrekt terug. Stilaan zien we de springers rechtstaan en in groepjes verdwijnen. Laatste groepje zijn de eerste springers. Staan recht)

HERBERT (B) *(met het geld)* Hier, dit moest ik verdelen. *(geeft aan iedereen een briefje van 50fr., het wordt allemaal in stilte aangenomen en weggestoken)*

MENDELIS (PV) Dames, het minste dat jullie kunnen doen is hem een kus geven hé. *(Ze doen het en verdwijnen met z'n vijven)*

YOURA (J) Tot morgen, voorzichtig hé ! *(fietst weg)*
(Andere verzetsleden wuiven en fietsen ook weg, allemaal naar een andere kant)

Black

Scene 11 : De sprong

Simon ligt in de armen van zijn moeder te slapen. We horen schoten van de aanval. mannen in de proberen de deur van binnenuit te openen.

Geluid rijdende trein, commotie in de wagon.

MOEDER (K) Simkele, wakker worden. Word wakker Simkele, snel! Geef mij je hand en kom mee.
Simon wordt door zijn moeder bij de hand meegenomen en naar de deur geleid.

Twee, drie mensen springen van de trein waaronder een vrouw. Ik hou je vast en ga je langzaam laten zakken, ga op de rand van de wagon zitten tot je voeten op de trede staan.

SIMON (L) Mama houdt me stevig bij mijn kleren vast. Ik durf niet springen. Ik hou me vast aan een metalen handvat. Ik durf niet!

MOEDER (K) Der zug geht zu schnell ! *(De trein begint langzamer te rijden)* Spring Simon! Spring.

SIMON (E) De trein vertraagt. Mama laat me los. Ik spring en kom in de berm terecht. Ik wacht op mama, ze zal dadelijk ook wel springen. En de trein stopt helemaal. *(schoten en geschreeuw)* Ik wil terug naar onze wagon lopen, terug naar mama, maar dan moet ik naar de schoten en het geschreeuw toe lopen en in een onverklaarbare reflex ben ik naar de andere kant gelopen en ben beginnen lopen. Heel de nacht...

Simon springt. Hij staat recht en kijkt naar de trein, wachtend op zijn moeder. Maar de trein stopt, bewakers naderen en vuren schoten af en schreeuwen. Simon wil eerst naar zijn moeder teruglopen, maar in een reflex die hij niet kan verklaren loopt hij van de trein weg, het bos in. Hij loopt de hele nacht.

Muziek : in the mood

Simon op loopband door de bossen op de achterwand.

SIMON (L) *(lopend)* Ik loop de hele nacht in het bos, helemaal alleen.

SIMON (E) 11 jaar. Ik kan niemand vertellen waar ik vandaan kom. Stel je voor dat ik een stoute meneer tegen het lijf loop. Ik moet blijven lopen tot het terug licht wordt. In de verte zie ik een klein arbeidershuisje, dat mij wat vertrouwen geeft. *(komt tot stilstand, belt, de deur gaat open)*

DAME (A) Ah, dag venteke, vertel het eens

SIMON (L) Mevrouw, ik was hier in de buurt met een paar kinderen aan het spelen en ik ben verdwaald. Ik moet terug naar Brussel, naar mijn vader.

DAME (A) Buurman, kom eens efkes, er staat hier een ventje. Hij was hier in de buurt aan't spelen, zegtem, en hij is verloren gelopen, zegtem.

BUURMAN (J) Kom vriend, Jean gaat ons kunnen helpen. Springt maar op mijne velo.

- SIMON (E)** De buurman brengt me naar Borgloon, een nabijgelegen dorp en zet me af in de woning van ne meneer. De Jean dus.
- JEAN (P)** *(we zien een gendarme in uniform en heeft een revolver)* Ah, dag maateke, vertel het eens?
- SIMON (L)** *(angstig)* Ik ... ik ben verdwaald tijdens het spelen.
- SIMON (E)** Wanneer ik die grote man zie, in een kostuum, met een revolver, dan denk ik: die gaat me terugbrengen naar de Gestapo. Ah ja, wat deed een franstalig jongetje met gescheurde kleren en vol modder in een Vlaams dorpje, Kuttehoven, 80 kilometer van Brussel? Maar ik blijf maar zeggen dat ik verloren ben gelopen. Hij gelooft mij natuurlijk niet en gaat wat inlichtingen inwinnen in het station. Niet veel later komt hij terug binnen. Ge kunt u indenken hoeveel schrik ik had...
- JEAN (P)** Seg venteke, kom ne keer hier. Ik denk dat ik weet wat er gebeurd is. Je zat in de trein met Joden hé. Ge zijt ontsnapt. Ik heb er iets van gehoord in 't dorp. Maar ge moet niet bang te zijn Ik ben een goede Belg. Ik zal je niet aangeven, kom maar binnen.
- SIMON (E)** *(valt huilend in de armen van de rijkswachter, samen gaan ze naar binnen. De vrouw van de rijkswachter geeft hem eten, een bad, en kleren van haar zoontje, Simon begint te vertellen)*
- We zaten op een trein en die stopte ineens, en toen hoorde ik schoten en roepen, dan vertrok de trein weer dus ik was in slaap gevallen in de armen van mijn mama, maar ze maakte mij wakker want de deur van onze wagon was open. Een paar mensen van mijn wagon hadden hem open gekregen... en dan heeft mama mij op het trapje van de trein gezet en
- JEAN (P)** 't Is allemaal goe venteke, ssst (tegen zijn vrouw) Kom geeft da ventje wat om te eten, steekt hem in bad, en fatsoeneert zijn kleren een beeteke.
- VROUW (E)** Da zal ni meer gaan Jean, ze zijn nie meer te redden. Ik zal wa kleren van onze zoon geven. Die gaan wel passen.
- JEAN (P)** Ik breng hem naar dokter Jan, die gaat hem verder kunnen helpen.
- Muziek fade in, terwijl zien we Simon eten, gewassen worden door de vrouw van de rijkswachter en nieuwe kleren aangedaan worden.*
- SIMON (E)** en ik word naar dokter Jan gebracht, die mij op een trein zet naar Schaarbeek, geen controle in het station. Geen controle op de trein. Een wonder. In mijn eentje, met kleren die geen aandacht trekken, trek ik door Brussel op zoek naar mijn vader.

Liedje

Scene 12 : Walter bij de Hitlerjugend

<https://www.youtube.com/watch?v=LK7gm0g3GyA>

KOENRAAD Walter is bij de hitlerjugend gegaan. Hij zegt dat het daar beter is.

Beelden hitlerjugend.

Chris begint te zingen, walter neemt over.

WALTER Reißt die Fahnen höher, Kameraden!
Wir fühlen nahen unsere Zeit,
die Zeit der jungen Soldaten!

KOOR Vor uns marschieren mit sturmzerfetzten Fahnen,
die toten Helden der jungen [Nation](#)
und über uns die Heldenahnen,
[Deutschland](#), [Vaterland](#), wir kommen schon!

WALTER Wir sind nicht [Bürger](#), [Bauer](#), Arbeitsmann,
haut die Schranken doch zusammen, Kameraden!
Uns weht nur eine Fahne voran,
die Fahne der jungen Soldaten!

KOOR Vor uns marschieren mit sturmzerfetzten Fahnen,
die toten Helden der jungen Nation
und über uns die Heldenahnen,
Deutschland, Vaterland, wir kommen schon!

WALTER Und welcher Feind auch kommt mit Macht und List,
seid nur ewig treu, ihr Kameraden!
Der Herrgott, der im Himmel ist,
liebt die Treue der jungen Soldaten!

KOOR Vor uns marschieren mit sturmzerfetzten Fahnen,
die toten [Helden](#) der jungen Nation
und über uns die Heldenahnen,
Deutschland, Vaterland, wir kommen schon!

Scene 13 : In de patisserie

(We zien Youri 3de in de rij, en Robert in de rij aanschuiven met gele ster in de patisserie, de place to be voor de laatste nieuwtjes, een gemurmel)

BAKKERIN (A) De volgende! *(is met brood bezig, allemaal karige bestellingen)*

ROBERT (W) Hé Youri, blij dat ik u zie. Hebt ge het nieuws gehoord van gisterenavond?

YOURI (J) Ja, blijkbaar is er een transport overvallen en zijn er 17 mensen kunnen ontsnappen, is maar van horen zeggen hé.

POMPELMOES (P) *(Komt binnen en schuift mee aan, hoort en ziet de anderen praten)* Roept, goeiemorgen allemaal, wat is er gebeurd?

ROBERT (W) *(grappend, omdat hij in de bosjes is blijven zitten tijdens de actie)* Gij weet dat nog niet hé *(knipoog)*, maar er zijn gisteren mensen van het 20ste konvooi ontsnapt. 3 mannen hebben de trein doen stoppen en zouden er mensen van de trein gesprongen zijn. Een beetje verder zouden er mensen van binnenuit de deur hebben kunnen openen en nog vóór Kuttehoven zijn er nog kunnen ontsnappen. Zeventien in 't totaal.

BAKKERIN (A) *(We zien de eerste in de rij doorgaan en de wachtrij opschuiven)* De volgende!

YOURI (J) Degene die die trein heeft doen stoppen, is nen echte kei!

POMPELMOES (P) Die gasten kunnen zich beter nu wat gedeisd houden, dat ze niet opgepakt worden. Zoiets blijft niet ongestraft! Ik zou in mijn broek schijten van de schrik!
(reactie van de mensen in de bakkerij)

ROBERT (W) Ja dat zou ni mals zijn.

BAKKERIN (A) *(Het is aan Youri)* De volgende!

YOURI (J) Ja, die worden voor zoiets direct geëxecuteerd.

BAKKERIN (A) DE VOLGENDE!!!. Seg mannekes, willekik hier wa tafelkes zetten en wa koffie schenken dat jullie hier 's morgens wa kunnen koffiekletsen. Mijne commerce moet wa draaien hé. Tegen dat die rij hier brood heeft, is 't oubakken!

ROBERT (W) *(lacht)* Ja, dat zou nog eens een goe gedacht zijn!

YOURI (J) In ieder geval, ze zullen goed moeten oppassen en onderduiken.

(spontaan applaus van de klanten, de drie verzetsstrijders doen mee, fade-out)

Scene 14 : Papa en Simon vinden mekaar terug

Lied : laat me nooit meer los

[Pdf](#)

[Muziek](#)

Muziek start :

SIMON (L) Papa, eindelijk, we hebben mekaar teruggevonden. Wanneer komen mama en Ita terug?

SIMON (E) (Publiek) Papa zwijgt, hij weet dat zij niet terugkomen.

(Lied met tekst, wordt ook getoond op het scherm, maar niet iedereen zal dat kunnen lezen)

<https://drive.google.com/file/d/1RwnEpgUXIMi6pqDNA7Kid2yYETy1cFXe/view?usp=sharing>

LIED

Walter

Louis

Vrouwen + mannen

Bij het uitfaden van het liedje :

SIMON (E) (Publiek) Papa verneemt dat het 20ste konvooi naar Auschwitz is gegaan. Het is al lang geen geheim meer dat daar de meesten bij aankomst onmiddellijk naar de gaskamers worden gebracht en niet meer zullen terugkomen. Ita is met het tweeëntwintigste konvooi is meegenomen. Zij zal ook nooit meer terugkomen. Een jaartje later sterft papa van verdriet en ik blijf alleen achter.

Black

Scene 15: De landing in Normandië

(Radionieuws over de landing in Normandië + beelden)

FRANS (B) De geallieerden zijn binnengevallen naar 't schijnt. Ik zou daar iets van krijgen hé. Ze zitten in Gent al met Belgische vlaggeskes te zwaaien. Maar kom, ze hebben ons al gezegd dat dat feestje niet lang gaat duren. De Duitsers zullen die mannen rap terug de zee injagen.

MARGRIET (N) Da kan allemaal goe zijn, maar zouden we voor de zekerheid niet efkes naar Duitsland gaan?

(Ondertussen stellen een paar kaarters zich op en komen mensen met koffers op, die een plekje zoeken)

KOENRAAD (C) *(face publiek)* Naar Duitsland gaan? Wow, spannend zeg. En zagezegd zo gedaan.

's nachts maken mijn mama en papa Greta en mij wakker. We gaan ineens op reis zeggen ze. Geen lawaai maken, zeggen ze. Ja iedereen slaapt nog hé, zo helemaal in den donkere. Eerst gaan we met ne camion naar het station in Gent en van daar naar Brussel met den trein. Ne speciale trein voor ons, die speciaal naar Duitsland rijdt.

(we horen door de luidspreker, ACHTUNG ACHTUNG, DER FEIND HÖRT MIT!, Koenraad gaat op een aantal koffers in het gangpad liggen kijken naar alles en vertelt)

Op den trein zijn mensen aan 't kaarten, aan 't lachen en aan 't schreeuwen en ik kijk naar buiten. Ik heb nog nooit bergen gezien. Schoon is dat hé. Soms stopt de trein in een tunnel, als er bommen vallen, om te schuilen.

MARGRIET (N) *(krijgt soep in kartonnen beker en geeft die aan Koenraad)* Hier venteke, drinkt ne keer wa soep.

(ondertussen door de luidspreker, ACHTUNG ACHTUNG, DER FEIND HÖRT MIT!)

KOENRAAD (E) Wa wilt da zeggen papa?

FRANS (B) Ssst! Drinkt uw soep op.

KOENRAAD (C) Soep in ne kartonnen beker. Ik heb dat nog nooit gezien, maar ze smaakt en ondertussen kijk ik mijn ogen uit mijne kop. Van al die soep uit die kartonnen beker, moettek naar de wc. Mama neemt mij mee naar de treintoiletten. Daar staat zonen draaiknop op. Bezetst en Frei staat erop. Da zijn dus mijn eerste woorden Duits. Daarna leg ik mij terug op de valiezen en kijk naar buiten. *(dommelt in slaap)*

Scène 16 : De gebroeders Livschitz

CHOURA (W) Liefste moeder, Nog één draai aan de knop en ik ben eindelijk vrij. Ik ben kalm. Toen ze mijn veroordeling voorlezen, alsook de afwijzing van mijn verzoek tot clementie, gaf ik geen krimp en ik ben ervan overtuigd dat in de kamer waar deze ceremonie plaatsvond de echte schuldigen dit gevoeld hebben. **Ik zal met opgeheven hoofd, zonder spijt en met een zuiver geweten naar de executie gaan.**

RACHEL (A) *(Moeder van Choura en Youra, neemt stilaan over)* **Ik zal met opgeheven hoofd, zonder spijt en met een zuiver geweten naar de executie gaan.** Ik zal worden neergeschoten, wat nog altijd beter is dan opgehangen worden. Ik heb mijn best gedaan om te vechten voor een beter leven en de komst van een nieuwe wereld.

(We horen een schot)

YOURA (J) *(Face publiek)* 7 dagen geleden werd mijn broer geëxecuteerd. Een nazi-infiltrant heeft ons verraden en aangegeven. Op 13 mei ben ik door de gestapo gearresteerd. Ik ben nog kunnen ontsnappen door een bewaker aan te vallen, zijn kleding aan te doen en ervandoor te gaan. Ik ben nog een tijdje ondergedoken bij de familie Mondo, maar uiteindelijk verraden door Pierre Romanovitch en ben op 26 juni 43 naar Breendonk gevoerd. *(stilte)* Breendonk, waar Schmidt, Praus, Weiss en De Bot de grootste mensenbeulen martelaarspraktijken toepassen. In Breendonk zijn er 2 manieren om te sterven : fusilleren of ophanging, maar met dikke koord, zodat ze nog lang afzien eer ze dood zijn. Ik word gefusilleerd.

(begint een brief te schrijven naar zijn moeder).

Breendonk, 16 februari 1944

Lieve moeder, hoewel woorden niet bij machte zijn om alles wat ik voel uit te drukken, verlaat ik deze cel om met rust naar de andere kant van het leven te gaan – een kalmte **die ook een berusting is tegenover het onvermijdelijke...**

RACHEL (A) *(neemt stilaan over)* **die ook een berusting is tegenover het onvermijdelijke...** Je vertellen dat ik spijt heb van alles wat er is gebeurd, zou geen goed doen. Ik heb nog veel meer spijt dat ik er niet ben geweest om je te helpen de eerste beproeving te doorstaan – degene die je al hebt ondergaan: Shura. Ik had er graag bij willen zijn, zodat we samen konden werken in de wereld die wordt gecreëerd. Lieve mama, huil niet te veel als je aan je kleintje denkt. Mijn leven is tot nu toe druk geweest, vol van alles en vooral fouten. Ik denk aan al onze vrienden die in de gevangenis zitten en ik vraag hen om vergeving. Denk aan mij zonder pijn. Ik had tot het einde toe goede, uitstekende vrienden en zelfs nu voel ik me niet alleen. Mijn herinneringen aan iedereen. Lieve mama, ik moet afscheid nemen, de tijd verstrijkt. Nogmaals, het waren niet de laatste momenten die het moeilijkst waren. Heb vertrouwen en moed in het leven, de tijd wist veel dingen. Bedenk dat we aan het front zijn omgekomen, denk aan alle gezinnen, aan alle moeders die door de oorlog op de proef zijn gesteld, een oorlog waarvan we allemaal dachten dat we die eerder zouden zien eindigen. Je zoon die van je houdt, Youra

(We horen een schot, Fadeout)

Scene 17 : Fulda

(Heel veel vluchtelingen stappen met koffers van de trein en gaan in rijen op de grond liggen)

KOENRAAD (C) We komen aan in Fulda, een bisschoppelijke stad en worden naar een school gebracht.

KOENRAAD (E) Mama en papa nu naar een school? Die zijn toch al veel te groot?

MAN (JT) Schuift ne keer wat op manneke, ik heb hier geen plaats om mij uit te kleden.

KOENRAAD (C) Die rare meneer begon zich om te kleden. Nog nooit had ik een blote mannenkont van zo dichtbij gezien. Da was allemaal raar daar.

(Geluid van overvliegende bommenwerpers, gebrom, bombardementen, sirenes beginnen te loeien, mensen staan recht en gaan in een rij staan achteraan het scherm. Vooraan links en rechts zetten SS'ers zich, omringd door hoertjes)

FRANS (B) Margriet, inpakken en wegwezen. We moeten naar de schuilkelders.

MARGRIET (N) Haast u Koentje, want er is niet genoeg plaats voor iedereen.

KOENRAAD (C) We moeten in een soort van grote grot wel zeventien meter onder de grond gaan schuilen voor de brandbommen. De SS-mannen met hun zwarte uniform pakken de beste plaatsjes in de schuilkelder, maar mijn pa kon dat niet zo goe verdragen.

FRANS (B) Komaan man, wij hebben ook recht op een plaatske! *(Een van de mannen links of rechts vooraan wordt geduwd en valt op de grond, Leon doet teken tegen zijn gezin dat ze een plaatsje hebben)*

KOENRAAD (E) *(Gooit zaklamp om mee te helpen)*

KOENRAAD (C) Ik wou graag meehelpen met die soldaat van den trap te gooien, en ik gooide met mijn zaklamp naar zijne kop, maar ze viel kapot.

MARGRIET (N) Kom Koentje, Greta, kom maar dicht bij mij zitten, want het is hier niet warm en voorzichtig, want er is maar een klein beetje licht, juist genoeg om te zien waar ge loopt.

KOENRAAD (C) Er liep water langs de muren. Er waren veel kleine kindjes en baby's. En veel mama's waren aan 't huilen of aan 't bidden.

SS-ER (W) Nicht sprechen, kiene Luft verbrauchen!

FRANS (B) *(doet teken naar Koenraad dat hij moet zwijgen)* Ssst. Stillekes.

KOENRAAD (C) We mochten niet praten om zo weinig mogelijk zuurstof te gebruiken. Er is zelfs een kindje gestikt in die kelder.

FRANS (B) Dat doen we niet meer. Als we de volgende keer de sirenes horen, dan vluchten we naar de heuvels buiten de stad. Daar kunnen we de vliegtuigen zien aankomen.

KOENRAAD (C) En zo ging het. We konden het zware gebrom horen, honderden en honderden

vliegtuigen.

FRANS (B) Kijk daar Koen, de FLAK begint te schieten.

KOENRAAD (L) De FLAK, wat is da papa?

FRANS (B) Dat is het luchtafweergeschut van de Duitsers. Die schieten met hun lange kanonnen naar de vliegtuigen die bommen gooien. En kijk daar, Messerschmitts, die naar de bommenwerpers vliegen om ze te mitrilleren.

KOENRAAD (C) Vliegtuigen die neerstortten met lange rookpluimen daaraan. Heel de stad in vuur. Zwarte rook. En als we dan teruggingen dan was alles kapot. Brandende gebouwen, camions met loeiende sirenes. Pwi pwa pwi pwa en de mensen die in al dat puin begonnen te zoeken en er doden en gewonden onderuit haalden. *(loopt voorbij een vrouw met kinderen)*

VROUW (K) Ziet daar, een hele slaapkamer weggebombardeerd. Er hangen nog kaderkes aan de muur. Hoe erg.

KIND1(E) De lamp hangt er nog!

KIND2(H) er is een wiegje naar beneden gevallen, mama, kijk!

VROUW (Els) En nog een wc die aan de buis hangt te bengelen!

KOENRAAD (C) *(loopt verder)* ik kwam alleen aan op een plein en er viel een parachutist uit de lucht op den trottoir. Hij was helemaal zwart want hij stond in brand, maar leefde nog. Hij bleef daar maar zitten branden en viel niet om. Hij keek naar mij en ik naar hem, ik zei niks, deed niks, draaide mij om en ging terug weg.

Scène 18 : Simon wordt opgevangen

(Simon met zijn studieboeken, boekentas)

SIMON (E) Ik word opgevangen door het gezin Rouffart, Delsart en Pierri, na de dood van mijn vader. ik leef hier ondergedoken. Ze nemen daarbij grote risico's. Ze zouden zelf opgepakt kunnen worden, maar ze zorgen voor mij en koesteren mij alsof ik hun eigen zoon ben. Ik luister naar Jazz-muziek en leer deze muziek spelen op de piano. Mijn zusje Ita heeft me de liefde voor deze muziek leren kennen. Als ik piano speel, dan is het uit liefde voor mijn zus, die ik nooit meer zal terugzien. Ik ga naar het atheneum van Etterbeek en studeer Latijn-Grieks. Ik doe hard mijn best want ik voel een enorme schuld. Waarom waren mijn moeder en zusje dood, en leef ik nog? Ik kan vele verschrikkelijke dingen niet vergeten, maar ik praat er met niemand over, ook niet met mijn vrienden. Wie wil er nu zo'n verhalen horen? Dus ik zwijg.

SURVEILLANT (PV) Simon, ik heb gezien dat je een aantal dagen afwezig bent geweest.

SIMON (E) Ja, ik ben een paar dagen ziek geweest.

SURVEILLANT (PV) Dan moet je een afwezigheidsbriefje van je ouders meebrengen

SIMON (E) *(Schrijft zelf een briefje, en ondertekent het)*

SURVEILLANT (PV) Het is wel de bedoeling dat je ouders dat ondertekenen.

SIMON (E) Ik heb geen ouders meer. Tot morgen.

(fade out)

Scene 19: Flieden

(beenhouwer-scène)

KOENRAAD (C) Na Fulda werden we in groepen verdeeld per familie. Wij werden naar Flieden gebracht, maar daar zijn we niet lang gebleven.

Ik moest bij een beenhouwer gaan werken en vlees scheiden op zo'n groot beenhouwersblok. Ik had nog nooit met mijn handen gewerkt.

En ik moest ook koeien hoeden, wow, was ik bang van die beesten seg.

Ik heb dat gelukkig niet lang moeten doen, want we moesten weer op de vlucht.

Naar het Thüringer Wald, niet ver van de Tsjechische grens. Onze emmer was meegereisd.

Een interessant wistjedatje : is ook de geboortestreek van Johan Sebastian Bach (*start muziek*)

(*familie Tinel loopt in het bos, Karen, Ben, Walter, klein meisje ev. Kinderwagen, Jan*)

Dat was daar heel schoon, bergachtig. Veel dennenwouden, kleine dorpjes met boerderijkes. En daar in de bossen vond ik een toilet-emmer. Zone geëmailleerde.

Hij was lichtgeel van kleur. Er stond een deksel op en hij had zo'n ijzeren handvat met een houten handgreep.

KOENRAAD (E) Zie mama, ik heb een emmer gevonden!

MARGRIET (N) Dat is ne pispot!

FRANS (B) Maar dat is fantastisch Koentje, wij gaan die proper maken en meepakken. Is veel gemakkelijker voor uw mama en uw zus om op te plassen in de bossen. Goe gedaan manneke.

KOENRAAD (E) Ikke zo fier als ne ... gie... pispot hé. Hij heeft ons de hele reis verder vergezeld.

Zo zijn we in Seidingstadt gekomen.

(*Spelende kinderen, kinderen rijden voorbij op sleeën en mensen ook ouders van Koenraad met ski-stokken*)

Daar was ik gelukkig, ik leerde op ski's lopen en sleeën zo op uwen buik op een slee.

KARIN (H) Hoe zit het Koenraad, wilde gij mijn slee ne keer helemaal op de bovenste helling duwen?

KOENRAAD (C) (*publiek*) Ik speelde het liefst met haar. Nen echte wildenbras.

KOENRAAD (E) (*naar Karin*) Jaja, tof, ik doe dat wel efkes.

KARIN (H) (*Huppelt achter koen aan die de slee naar boven duwt, bovengekomen springt ze erop en glijdt alleen naar beneden*) Hahaha zotte Koenraad, ziet maar dat ge beneden geraakt! Hahahahahahaha

KOENRAAD (E) Seg, nu kannek alleen te voet naar beneden !!!

KOENRAAD (C) Hahaha, ze had me weer goe liggen. De winter in Seidingstadt duurde lang. De sneeuw bleef wel 3 of 4 maanden liggen.

(kinderen met boekentas op de rug lopen met skistokken over)

De kinderen van de andere dorpen kwamen ook op ski's naar school met hunnen boekentas op hunnen rug. Daar hing zo een sponske aan en een vodge, om hun lei mee af te kuisen.

Goh, ik woonde daar graag. Er was een kasteel waar een doktersfamilie woonde, maar de dokter was naar het front. In de twee torenkamers van dat kasteel woonden wij.

MANNEN (fig) *(sprokkelen hout in het bos)*

KOENRAAD (C) *(en andere kinderen rapen denneappels op)* De boeren haalden hout uit de bossen om te verwarmen, maar wij Ausländer mochten dat niet, dus gingen we denneappels rapen, die branden goe!

FRANS (B) Kijk Koenraad, we moeten konijnen gaan vangen in het bos. Ik zal u ne keer leren hoe ge een strop moet leggen. Ge moet dat doen als ze het niet zien, want da mag feitelijk ni hé.

KOENRAAD (E) Dat is veel te moeilijk voor mij, ik zal wel slakken zoeken, mama kan die ook lekker klaarmaken.

FRANS (B) Is goe venteke, doe maar.

KOENRAAD (C) *(Face publiek)* Tja als ge honger hebt, eet ge alles hé. In het dorp waren er bijna ook geen mannen, al het werk werd door de vrouwen gedaan, en één keer per week ging de gemeenschappelijke bakoven aan in het dorp en dan gingen alle vrouwen daar brood bakken.

BOER (JT) Koenraad, ge moogt de varkensstallen proper maken, wat hout klieven en het gier gaan uitvoeren op het veld.

KOENRAAD (C) De mest dus. Ik stink uren in de wind, maar ik vind dat zalig. Ik geniet van het landleven, geen oorlog, geen vliegtuigen, niks. Alle mensen dragen laarzen en ik heb er ook. Ik ben er heel fier op, het zijn echte Duitse botten, met nagels eronder, versleten en te groot met gaten erin, mijne voet, kon der helemaal door, enfin, ik liep bijkanst op blote voeten, maar ik had ze altijd aan. Alleen in de winter waren ze wa te koud.

Scene 20: op de mansarde

SIMON (E) *(klopt 3 maal op een deur, waar hij een enveloppe met geld krijgt)*

Als ik zestien ben, erf ik het huis van mijn ouders en ga ik op de mansarde van het huis wonen. De drie lagere verdiepen van ons huis, verhuur ik, zodat ik met het huurgeld rechten kan studeren aan de vrije universiteit van Brussel.

Het ruikt hier niet meer naar kalfsleer en de handtassen, portefeuilles, tabaksetuis en het zijden inpakpapier zijn weg.

Mijne papa had een zelfgemaakte duiventil in de tuin staan, maar ook het gekoer van de duiven is gedaan.

Ik maak werk van mijn studies, want ik wil echt dat mijn ouders trots zouden zijn over mijn tweede leven. Sommige mensen spreken over “de bevrijding”. Hoe kampen ontdekt worden, en hoe de mensen daar leefden. Ik hoor ook dingen over gaskamers en verbrandingsovens. Maar over mijn verleden zwijg ik nog steeds.

(fadeout)

Scene 21: Honger en kou

KOENRAAD (C) Mama stuurde mij altijd naar buiten met een korst brood met wat suiker erop. Maar ik had nog altijd honger, dus ging ik soms in groentetuinen of boomgaarden onrijp fruit plukken, rauwe erten of patatten pikken. Ik ben daar heel ziek van geweest. Het is er allemaal terug uitgekomen.

JENSCH (PV) De volgende !
(We zien vrouwen met koeien passeren)

KOENRAAD (C) Jensch was de enige jonge boer in de streek. Hij hield stieren.

JENSCH (PV) De volgende !

KOENRAAD (C) Alle boerinnen van het dorp kwamen met hun koeien bij de stier. En ik kon alles zien vanuit het raam.

MARGRIET (N) Foei Koenraad, kom daar moet ge niet naar kijken.

KOENRAAD (C) Maar ik deed het toch, da was indrukwekkend. En als het feestje afgelopen was, reed Jensch met 2 stieren voor zijn kar in galop door het dorp. Machtig om te zien.

(een beetje verderop zien we der schuster (Jan), met pinnekes in zijn mond aan schoenen bezig, Koenraad wacht tot hij teken doet, dat hij erbij mag komen zitten.)

KOENRAAD (C) Der schuster, de schoenmaker, zette nieuwe zolen op de schoenen met houten pinnekes in plaats van nagels. Hij had altijd pinnekes in zijne mond. Ik mocht af en toe bij hem gaan zitten, bij zijn stoofke dat brandde. De geur van dat leer en die lijm... mijne neus tintelde ervan. En dan miste ik mijn oudere broers. We wisten er weinig van. Mijn oudste broer zat nog altijd aan het oostfront, en de jongste bewaakte Belgische dwangarbeiders in een Duitse staalfabriek.

MARGRIET (N) Koenraad, zit ge weer te dromen?
Ik heb tekenpapier en kleurpotloden meegebracht. Tekent die boerderijen ne keer af hé. We kunnen uw tekeningen omruilen voor brood.

KOENRAAD (C) Dat moest ze geen twee keer zeggen, ik kon goed tekenen en zo hebbek wel wa broden verdiend en af en toe een slokske uit de bierkruik waar de hele familie dan van dronk.

(feest in het dorp, gezang en gedans)

In de late zomer kwam de Duitse jeugd bij de boeren werken. Dan was er feest in het dorp en werd er gezongen en gedanst. De meisjes droegen vlechten en schone rokskes, en de jongens hadden lederhosen en kortgeschoren haar.

En dan wordt ik ingelijfd bij de jongste afdeling van de Hitlerjugend, de Pimpfe.
 Zingen en marcheren Vorwärts! Vorwärts! Schmetteren die hellen Fanfaren.
 Vorwärts! Vorwärts! Jugend kennt keine Gefahren.
 (Muziek : Deutschland über alles)
 Op school groeten we de vlag met het hakenkruis.

(Alleen kinderen en vrouwen zingen, 2 strofes)

<https://www.youtube.com/watch?v=v-wfLIQj8>

Begeleiding lever en Eendracht

*1. Deutschland, Deutschland über alles
 über alles in der Welt,
 wenn es stets zu Schutz und Trutze
 brüderlich zusammenhält.
 Von der Maas bis an die Memel,
 von der Etsch bis an den Belt,
 Deutschland, Deutschland über alles,
 über alles in der Welt!*

*1. Duitsland, Duitsland boven alles,
 boven alles in de wereld,
 wanneer het steeds voor bescherming en
 weerstand
 broederlijk bijeen blijft.
 Van de Maas tot aan de Memel,
 van de Adige tot aan de Belt,
 Duitsland, Duitsland boven alles,
 boven alles in de wereld!*

*2. Einigkeit und Recht und Freiheit
 für das deutsche Vaterland!
 Danach lasst uns alle streben
 brüderlich mit Herz und Hand!
 Einigkeit und Recht und Freiheit
 sind des Glückes Unterpfand;
 blüh' im Glanze dieses Glückes,
 blühe, deutsches Vaterland.*

*2. Eendracht en recht en vrijheid
 voor het Duitse vaderland!
 Laat ons allen daarnaar streven
 broederlijk met hart en hand!
 Eendracht en recht en vrijheid
 zijn onderpand van het geluk;
 bloei in de glans van dit geluk,
 bloei, Duits vaderland.*

KOENRAAD (C) Maar thuis hebben we nog altijd honger. Papa heeft een kat gestroopt, die we hebben opgegeten. Ik moest brandnetels plukken. Mama maakte daar spinazie van. Papa maakt lijkkasten voor het ouderlingentehuis en begraaft de doden.

FRANS (B) Daar kraaien rond het Altersheim. Er is er weer enen dood!

KOENRAAD (C) Op een dag dwarrelden er miljoenen papiertjes uit de lucht. Eén kant zilverkleurig, één kant zwart.

KOENRAAD (E) Kijk mama de hemel ziet grijs van al die papiertjes!

FRANS (B) Ze zeggen dat dat is om de radioverbindingen te verstoren.

MARGRIET (N) Koenraad afblijven! Die zijn misschien giftig!

KOENRAAD (C) En toen kwamen er Amerikaanse vliegtuigen heel laag over het dorp en mitrailleurden. Iedereen vluchtte naar binnen. Daarna was het weer stil.

FRANS (B) Ik ga mij opgeven voor de volksstrum, wij zijn de allerlaatsten die nog kunnen vechten voor Hitler.

KOENRAAD (C) *(Mannen marcheren over, kinderen daarachter, muziek start, lever en Eendracht, eerst stille intro, zodat Koenraad zijn eerste zin nog kan zeggen, dan liedje 1 strofe)*

Ze marcheerden al zingend door het dorp, zonder uniform.

(<https://www.youtube.com/watch?v=WM6NDRc7T3M>)

*Die glocken sturmt
vom bernwardstrum,
der regen durchrauschte die strassen.
Und durch die glocken und durch den strum,
gellte des urhorns blasen.*

KOENRAAD (C) En wij daarachter met ons casserollen op onze kop. Wij speelden nog altijd soldaatje. Twee Duitse soldaten bleven het dorp verdedigen, maar Amerikaanse tanks verschenen en wij moesten in de bierkelders gaan schuilen. We hoorden kogels fluiten en zagen hoe de Amerikanen een deel van het dorp in brand schoten. De boeren lieten hun dieren vrij en begonnen te blussen. De burgemeester begon met een witte vlag te waaien. Het schieten hield op en iedereen hielp mee om alles te blussen. Dan kwamen de Amerikanen met hun tanks en jeeps en kauwgom het dorp binnen.

FRANS (B) Ik kan die gasten ni uitstaan.

KOENRAAD (E) *(kijkt op naar zijn papa)* Ik ook ni dan.

KOENRAAD (C) Maar ze gaven ons sigaretten die wij dan, verstopt op het kasteel gingen oproken. Wa was da. Ik kreeg daar diarree van. Iedereen leefde in angst en spanning. Mijn oudste broer belandt in Berlijn om de bunker van Hitler te beschermen en om daar het laatste stukje Duitsland te beschermen.

Het is verschrikkelijk. Overal doden en gewonden. Ook mijn broer is geraakt door een Russische tank. Zijn hele rug ligt open en zijn been is verbrijzeld. In een veldhospitaal, in primitieve omstandigheden, amputeren ze zijn been. Zonder verdoving. Er blijft alleen nog een stompeke over. Hij wil niet meer vechten voor zijn leven, dus leggen ze hem op een matras bij de stervenden met een pincet om de maden uit zijn wonden te halen.

Ons dorp was stil, alleen het geruis van de de dennen kon je horen. Tot de belleman verscheen.

BELLEMAN (J) Iedereen de rode vlag uithangen! Iedereen de rode vlag uithangen!

(we zien dorpingen de hakenkruisen van de vlaggen halen)

(fadeout)

Scene 22: De bevrijding

SIMON (E) *(zit te studeren)* Hitler heeft zelfmoord gepleegd. Belgie is “bevrijd” zoals ze dat noemen. Maar Belgie ligt in brokstukken. Voor de heropbouw is tijd en vooral veel geld nodig. En ik wil nog steeds advocaat worden omdat ik de mensen wil helpen en ondertussen mijn boterham wil verdienen. Maar ik wil vooral uit trots advocaat worden. De nazi’s hadden me vernederd, opgesloten, ter dood veroordeeld, mijn ouders en zusje gedood. Ze wilden mij vermorzelen. Advocaat worden is mijn overwinning op de Nazi’s. Ik wil betekenis geven aan de gebeurtenissen. Duizenden Belgen, vaak van eenvoudige afkomst hebben ook naar hun hart geluisterd en hebben geluisterd en hulp geboden aan wie werd vervolgd. Samen hebben zij meer dan 4000 Joodse kinderen gered. De Talmoed zegt: “Wie één mensenleven redt, redt de hele mensheid!”. Daar put ik moed uit. Daar ga ik voor.

(Studeert verder, fadeout)

Scene 23: De Russen komen

FRANS (B) De Russen komen!

KOENRAAD (C) Wat dat betekent weet ik niet, maar van mij mag iedereen komen. Als ik maar geen honger en kou heb. En terwijl ik buiten aan het spelen ben, hoor ik gezang in de verte. Ik vind dat ongelooflijk schoon.

(figuranten – mannen komen op met paardenmasker equus, Walter, Jan T, P, PV., maar hebben ook de accessoires van de partijmannen bij, om onmiddellijk te kunnen wisselen in een black)

En dan zien we mannen, die in een Russisch uniform gestoken zijn, slordig. Slordiger dan die van de Amerikanen en de Duitsers. Ze vragen water om hun paarden te laten drinken, en om zelf te drinken... en

KOENRAAD (E) Om hun voeten te wassen hahaha.

KOENRAAD (C) Die Russen konden nogal paardrijden hoor, en hoe ze met tweespannen door de velden stoven, ik kon er niet genoeg naar kijken. En soms, mocht ik meerijden.

KOENRAAD (E) *(Zet pot op zijn hoofd en neemt een stok)*

Wie speelt er mee soldaatje?

(Kinderen stuiven bij mekaar om soldaatje te spelen, gewapend met allerlei huishoudelijke spullen, er wordt even oorlog gespeeld tot een Rus met één tand naar hen toestapt)

RUS (P) *(Ernstig en met vinger in de lucht)* Nicht gut, Krieg spielen!

KOENRAAD (C) Die Rus had zeker vier horloges aan. Ze zagen dat graag. Alles wat blonk namen ze in beslag. En 's avonds kon ik hun balladen horen. Ze rookten gemalen stengels van tabaksplanten in gazettepapier gerold. *(Alleen licht op Emiel en Erwin, zodat de mannen kunnen omslaan naar partijmannen, Koenraad (E) trekt aan een gazettepapier en begint te hoesten)*

Wij mochten daar ook ne keer aan trekken. Ene keer was genoeg !

(Licht terug op, andere setting, partijman komt op met geweer op papa gericht) Maar dan kwamen de mannen van de partij, die mijne papa hebben aangehouden. Ze hielden een geweer naar hem.

PARTIJMAN (PV) Overmorgen moeten jullie je melden aan het station van Hildburghausen, een trein zal de familie meenemen. *(Partijmannen af)*

WALTER (J) *(tegen mama en papa)* Ik ben gaan informeren in Hildburghausen en die trein vertrekt naar de concentratiekampen in Siberië.

MARGRIET (N) Dat gaan we ni doen hé papa?

FRANS (B) Vanavond vertrekken we.

KOENRAAD (C) Dus zijn we 's nachts opnieuw gevlucht met ons valiezen en we moesten ons in de bossen verschuilen en zelfs slapen. Ik vond da fantastisch leven in de natuur. En dan zijn we in het stadje Heldburg gekomen, dat juist tussen de Russen en de Amerikanen lag en mochten we bij een boerengezin blijven slapen.

MARGRIET (N) Vanavond vertrekken we met andere vluchtelingen met een boer naar de Westzone, naar de Amerikanen.

KOENRAAD (C) Onze koffers, én onze emmer moesten op een Ossewagen en in de maneschijn vertrokken we, precies een sprookse. Wij liepen er stillekes achter door het bos tot aan een niemandsland. Daar moesten we onze koffers dragen en er te voet door. Toen we de Russische patrouille hoorden hebben we gelopen. In het dorp, een kilometer verder, heeft een melkwagen ons meegenomen tot het protestantse Bamberg. Alles wat katholiek was, was uit den boze.

MARGRIET (N) Dat is hier te gevaarlijk met al die protestanten.

FRANS (B) We moeten ze snel mogelijk naar Zwitserland zien te geraken.

KOENRAAD (C) *(Koenraadje met papa en mama die een slaappleats zoeken, ze leggen zich onder een bank, met een deken erover, de emmer is er steeds bij)* We zijn daar toch even gebleven in Bamberg waar we dikwijls 's avonds op straat moesten slapen, onder een bank waar papa een deken had overgegooid. We voelden ons miserabel... Soms zochten we een plekje in een lege treinwagon, maar we werden er steeds uitgejaagd. Geen eten, geen deftige slaappleats, mijn zusje dat ziek was en mama die bedelde aan kloosters.

(Fade out)

Scene 24: Simon wordt 23

SIMON (E) Ik ben 23 jaar en behaal mijn doctoraat in de rechten aan de ULB. Dus begin ik mijn loopbaan als advocaat. Voor mijn beroep moet ik veel praten, maar over mijn verleden praat ik bijna nooit. Het is geen geheim, maar ik praat er gewoon niet over. Vele mensen weten dat ik van een trein ben gesprongen en mijn familie heb verloren. Maar ze weten niet alles. Ik weet trouwens zelf ook niet alles.

Ik zwijg om niet in een depressie terecht te komen.

Ik zwijg omdat ik me schuldig voel. Waarom zijn zij dood en ik niet?

(mijmerend)

Ita was waarschijnlijk nu al getrouwd geweest

Mama wou zo graag kleinkinderen

Papa zou trots op mij zijn als advocaat.

(face publiek)

Ik heb veel vrienden, vrienden die me willen zien, maar niet om zulke dingen te moeten horen. Er bestaan toch aangename gespreksonderwerpen.

Ik moet denken aan het opbouwen van mijn leven.

Scene 25: De Amerikanen

KOENRAAD (C) 's Nachts reden de Amerikanen met hun jeeps rond en schoten hun peuken weg, die lichtjes zag je dan goe vliegen. Ik en nog wat andere kinderen gingen die dan oprapen voor onze papas. Ik heb daar ook veel gewonde soldaten gezien. Zonder armen, zonder benen, en maar sigaretten smoren...

(kindjes, Emiel en Louis -niet als Simon, maar als Hans - komen op, zitten op de grond, waarbij Louis en Emiel lachen en Louis het gezicht van Emiel betast. Achteraan het doek, IN STILTE, zetten vrouwen zich klaar rug publiek om de trein te zien aankomen met foto's en stokken met kartonnetjes bovenop, met de naam van hun zonen die ze zoeken)

Elke keer als er in het station een trein stopte stond iedereen zijn zonen of echtgenoten te zoeken.

VROUWEN *(met fotos en namen op een stok in de lucht)* "Hebt ge die gekend?", "We zoeken hem", "Zat hij op de trein?", "Is hij gesneuveld?", ...

KOENRAAD (C) En heel af en toe was er dan een gelukkig weerzien.

(Omhelzingen, zoektochten, tot wanneer de trein terug vertrekt, dan gaat iedereen af, de familie Tinel blijft over)

MARGRIET (N) Greta en ik mogen bij een familie gaan wonen.

FRANS (B) Koenraad en ik mogen in het klooster voor een schuilplaats.

KOENRAAD (C) Daar zijn we zes maanden in de kelder ondergedoken. Ik sliep op een tafel met een deken onder en een deken op mij. Met kerstavond had papa wat bloem kunnen kopen en een beetje suiker en een stuk varkenszwaard. Hij heeft dan pannenkoeken gebakken. Ik heb nog nooit zo'n lekkere pannenkoeken gegeten. Hij heeft van mij veel opgeraapte peuken gekregen in een doosje gekregen als cadeauke.

(Duitsers beginnen een kerstlied te zingen, traag en bedrukt, mag meerstemmig)

Am Weihnachtsbaum die Lichter brennen

Wie glänzt er festlich, lieb und mild

Als spräch' er: wollt in mir erkennen

Getreuer Hoffnung stilles Bild

Die Kinder steh'n mit hellen Blicken

Das Auge lacht, es lacht das Herz

*O fröhlich-seliges Entzücken
 Die Alten schauen himmelwärts
 Zwei Engel sind hereingetreten
 Kein Auge hat sie kommen seh'n
 Sie geh'n zum Weihnachtstisch und beten
 Und wenden wieder sich und geh'n*

KOENRAAD (C) *(vrouwen staan aan de bushalte te wachten, Koenraadje ligt op de grond en kijkt naar de benen, papa staat ook bij de bushalte een sigaret te roken)*

Allemaal trieste gezichten. Het was hartverscheurend. Ook wij geraakten maar niet in Zwitserland. Voor onze kelder was een bushalte...

(Geluid van een bus die stopt, achter het projectiedoek zien we mensen in de bus stappen)

VOUW (A) *(tegen Frans) Das Vierte Reich kommt. (ze verdwijnt in de bus)*

FRANS (B) Hoffentlich

KOENRAAD (C) *(Drie soldaten maken zich klaar) Dat had papa niet tegen die madame moeten zeggen toen ze op de bus stond te wachten, want de volgende dag vielen drie Amerikaanse soldaten onze kelder binnen. (De drie soldaten nemen hem mee)*

FRANS (B) Loop naar uw moeder en zeg dat ze mij gevangen genomen hebben

KOENRAAD (C) Ik vloog naar een school van paters Salesianen op internaat.

PATER (P) *(Tegen Koenraad) Hebt gij nen broer Eric Tinel die bij de SS zit? We hebben aan uw mama gevraagd, ne keer te komen. Ze is er se.*

(Mama komt op, omhelst Koenraad en luistert naar de pater)

Uw zoon is gestorven en ik heb hem de laatste sacramenten toegediend in de bunkers van de Reichsbank in Berlijn. *(mama en Koenraad verdrietig af)*

KOENRAAD (C) Ik vind het vreselijk in dat klooster. Alleen, wanhopig, kapot van verdriet. Ik ontsnap en ga mama zoeken. Mama, Greta, Walter en ik worden op een goederentrein gezet naar Nurnberg om verhoord te worden. Ik had zo'n bang, dat ik alleen maar geweend heb, en hij heeft me dan uiteindelijk gewoon laten gaan.

Dan zijn we terug op een trein moeten stappen en hebben vier dagen rondgereden, Tot we aankwamen in Aarlen. Eindelijk terug in België. Papa wordt gevangen- genomen en wij komen in het Maison des Rapatriements terecht waar de Belgische soldaten vriendelijk zijn voor mij en mijn zusje. In de rechtbank krijgt mama ons vrij en reizen we terug naar Gent. Daar horen we dat Eric nog leeft en dat hij in de gevangenis zit. Ons hele huis is leeg geplunderd en mama moet een kamertje huren in een arme buurt aan de rand van Gent, langs een spoorweg.

Ik was achter op school en speelde geen piano meer. Ik was wat neerslachtig, ik miste Seidingstadt.

MARGRIET (N) (*Opbeurend*) Maar schatteke toch, we gaan weer wit brood kunnen eten.

KOENRAAD (E) (*revolterend*) Maar ik moet dat niet hebben. Ik wil liever dat groffe, duitse brood !

KOENRAAD (C) Ik moest terug naar school. De kinderen in mijn klas tekenden hakenkruisen op mijnen boekentas. Mijn twee broers hadden de doodstraf gekregen, maar werd omgezet naar een gevangenisstraf. Wij gingen ze elke week bezoeken. Dat was heel triestig. Mijne papa is niet zwaar gestraft geweest. Hij heeft maar zes maanden in de gevangenis gezeten. En ik groei op en geef mij rekenschap. Ik denk aan mijn Betty, mijn pianolerares, aan al die Joden, aan al die anderen... Ik zal nooit in het reine komen met dit stuk van mijn leven. (Muziek stil, lever en Eendracht, start) Tot mijn zeventigste zwijg ik. https://www.youtube.com/watch?v=2_c8JRCKq1A
(*mag helemaal gespeeld worden*)

Scene 26: Einde van het zwijgen

(mensen op de grond, kijkend naar de drie personages die links, midden en rechts, scene staan, links Koenraad, rechts Simon, midden Sacha)

SIMON (E) In 2000, ontmoet ik Robert Maistriau, één van de drie helden van de aanslag op het 20ste konvooi en Maxime Steinberg, een historicus, gespecialiseerd in de Belgische Holocaust die meer dan 80 bladzijden schrijft over het 20ste konvooi.

KOENRAAD (C) Op 20 november 2011 doe ik een theatervertelling in het nationaal theater op het festival van de vrijheid. Sacha Rangoni, een jongen die ik niet ken, zit in de zaal.

SACHA (W) Ontroerd door zijn verhaal neem ik al mijn moed bijeen om Koenraad na de voorstelling aan te spreken. Ik vertel Koenraad over de beweging van progressieve Joodse jongeren en over Simon Gronowski.
(Koenraad en Simon draaien zich naar Sacha)

KOENRAAD (C) *(Tegen Sacha)* Ik ben altijd geraakt geweest door het verhaal van Simon Gronowski. Ik zou hem graag eens ontmoeten.

SACHA (W) *(Tegen Simon)* Een zoon van een nazi zou jou graag ontmoeten.

SIMON (E) Ik stemde meteen in, zonder goed te weten wat me te wachten stond.

SACHA (W) Ik regel een ontmoeting op 11 februari 2012 in Sint-Gillis.

KOENRAAD (C) *(Tegen Simon)* Toen ik uw verhaal las, heb ik geweend.

SIMON (E) en wat was uw naam?

KOENRAAD (C) Tinel. Koenraad Tinel.

SIMON (E) En Koenraad is uw voornaam?

KOENRAAD (C) Nen oer-Vlaamse naam.

SIMON (E) 't Is dankzij een paar Vlamingen dat het nu zo goed met mij gaat (knipoog)

KOENRAAD (C) (tot Sacha) Kent Meneer Gronowski mijn verhaal? *(Sacha doet teken dat hij het zelf tegen Simon moet zeggen, wat Tinel aarzelend doet)* Mijn familie waren nazi aanhangers en ... *(licht op Sacha uit, verdwijnt)*

SIMON (E) Ik ga u onmiddellijk onderbreken. *(Publiek)* Kinderen van nazi's, of dat nu Duitse of Franse of Belgische zijn, niemand is verantwoordelijk voor de daden van zijn ouders!

KOENRAAD (C) *(valt stil, wacht even en richt zich tot publiek)* Wij waren misschien niet verantwoordelijk, maar zo voelden wij ons wel. Zonder dat zelf te willen. Wat Simon zonet zei, dat... Dat was wat ik moest horen. Zeventig jaar heb ik er niet over gesproken. Dat zinneke... afkomstig van een Jood, van een Joods kind dat in de Dossin kazerne heeft vastgezeten... de kazerne, waar mijn broer nog bewaker is geweest...dat...dat zinneke dat voelde als een bevrijding. België is bevrijd en nu is het eindelijk mijnen toer...

- SIMON (E)** *(tot Tinel)* Ik heb ook lang gezwegen. Ik heb mij lang schuldig gevoeld dat ik dat konvooi heb overleefd en mijn moeder en mijn lieve zus en al die andere mensen niet. Maar ik besepte dat ik daar niet langer over mocht zwijgen. Hun verhaal moet verteld worden. En ook dat van de mensen die hun leven hebben gewaagd en opgeofferd om anderen te redden. Ik zwijg niet meer.
- KOENRAAD (C)** Wij hadden een gelijkaardige jeugd, wij hadden kameraadjes kunnen zijn. Wij spelen alletwee piano. *(glimlacht)* Als ons moeder met Betty haar broer, Shura, was getrouwd, dan had ik waarschijnlijk ook op zo'n trein gezeten *(pakt Simon goed vast)* Wij zijn vrienden voor het leven!
- SIMON (E)** Wij zijn broers. *(omhelzen elkaar)*

Scene 27:Einde

(Simon en Koenraad links en rechts, met hun kleine versie van de scene in spot, de anderen komen één voor één naar het midden en blijven staan wanneer ze hun tekst zeggen)

RIJKSWACHTER(P) Als de nazi's hadden geweten dat een ik, een Belgische rijkswachter een ontsnapt Joods kind in bescherming had genomen, zou ik zijn doodgeschoten.

SIMON (E) Hij nam een enorm risico. Maar weet je, als iemand een heldendaad verricht, is hij zich er niet bewust van dat dat een heldendaad is. Hij doet het spontaan, denkt er niet over na. Pas achteraf kunnen we zeggen: hij is een held.

SIMON (L) Hij is mijn held.

YOURA (J) *(Livschitz)* Mijn broer en ik werden op 23 juni 1943 gearresteerd na verklikking.

ROBERT (W) Ze kregen het doodvonnis, dat werd voltrokken op de Nationale Schietbaan van schaarbeek. Choura op 10 februari 1944 (schotsalvo), Youra op 17 februari 1944 (schotsalvo).

De pompelmoes is opgesloten in de gevangenis van Sint-Gillis. Ikzelf doe nog mee aan de "grande coupure", een gecoördineerde sabotageoperatie van het elektriciteitsnet die België op 15 januari 1944 in duisternis dompelt.

KOENRAAD (C) Mijne aangetrouwde neef Victor werd op 25 september 1945 in de Gentse gevangenis "De nieuwe wandeling" terechtgesteld wegens collaboratie. Hij werd daar gefusilleerd.

POMPELMOES (P) Ik word nog ne keer gearresteerd maar kan ontsnappen, voordat ik in maart 1944 een derde keer wordt gearresteerd.

ROBERT (W) Hij wordt overgebracht naar Buchenwald en vervolgens naar Baden-Baden, waar hij op 15 april 1945 wordt bevrijd. De pompelmoes en ik overleven de oorlog.

KOENRAAD (C) Mijne andere neef, de Jef, ne goeie violist en altviolist, werd na de oorlog veroordeeld wegens collaboratie. *(Tegen kleine Koenraad)* Probeer het nog eens ne keer om het te zeggen?

KOENRAAD (E) collaboratie? *(vuistje)*

KOENRAAD (C) en bij verstek veroordeeld tot 6 jaar gewone hechtenis. Hij kreeg een vervallenverklaring van nationaliteit.

ALBERT (JT) *(Dumont, treinbestuurder)*
1631 mensen zaten op mijn trein. Het 20ste konvooi. Ik wist dat mensen probeerden te ontsnappen en vertraagde de snelheid van de trein om het springen minder gevaarlijk te maken.

SIMON (E) Hij nam ook een enorm risico. Hij is een held.

SIMON (L) .. mijn held.

ALBERT (PV) Op 22 april 1943 kwam de trein aan te Auschwitz. Uiteindelijk wisten uiteindelijk 236 gedeporteerden uit de trein te ontsnappen. 26 werden ter plekke gedood, terwijl 92 werden meegenomen om later weer gedeporteerd te worden. 118 mensen konden dus ontsnappen.

SIMON (E) Mijn moeder heeft me twee keer het leven geschonken: toen ik geboren werd en de dag dat ik ontsnapte. Zij schonk mij het leven om van dat leven een succes te maken. Ik ben verplicht om in mijn leven te slagen, uit loyaliteit aan mijn ouders.

KOENRAAD (C) Simon is mijn vriend. Hij heeft me mijn vader teruggegeven. Hij heeft ervoor gezorgd dat ik voorbij dat gat van mijn vaders' ideologie kon kijken. De ideologie die ik als kind niet begreep. De ideologie die op latere leeftijd afstand had gecreëerd tussen hem en mij.

SIMON (E) Tussen Koenraad en mij bestaat een echte vriendschap. De man die ik heb leren kennen is een echt prachtmens, niet alleen vanwege zijn kunst maar ook door zijn pure en onbevangen geest. Voor mij is hij meer dan een vriend. Hij is mijn broer en we zijn verbonden door de geschiedenis. Deze geschiedenis moeten we meenemen naar de toekomst en ervoor zorgen dat deze zich niet meer herhaalt.
Vrede voor de hele wereld.

KOENRAAD (C) *(Simon en Koenraad omhelzen elkaar)* En zeggen dat ze u wilde verbranden !

(Muziek fade in Iedereen komt op en zingt het vredeslied + fanfare lever en Eendracht)

--- EINDE---

